

Handlingsplan for Bærekraftig utvikling | Hortensbarnehagene

*«Vi arver ikke jorda av forfedrene våre, men låner den av barna»
(Gammelt indisk ordtak)*

«Kunnskap er ikke nok; den må brukes. Vilje er ikke nok; vi må handle».
(Goethe)

Definisjon:

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine.

Begrepet ble introdusert av FN's verdenskommisjon for miljø og utvikling (Brundtlandkommisjonen) i deres rapport "Vår felles fremtid (1987)"

Overordnede rammer:

Barnehageloven § 2. Barnehagens innhold

Omsorg, oppdragelse og læring i barnehagen skal fremme menneskelig likeverd, likestilling, åndsfrihet, toleranse, helse og forståelse for bærekraftig utvikling. Barnehagen skal gi barn muligheter for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser.

Forskrift om rammeplan for barnehagens - innhold og oppgaver (2017)

Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for mer bærekraftige samfunn.

Bærekraftig utvikling handler om å ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til at barna kan forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden.

Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet. Barna skal gjøre erfaringer med å gi omsorg og ta vare på omgivelsene og naturen. For samiske barn betyr dette å leve i samklang med, nyttiggjøre seg av og høste av naturen.

Barna skal få naturopplevelser og bli kjent med naturens mangfold, og barnehagen skal bidra til at barna opplever tilhørighet til naturen. (S. 10)

Kunnskap for en felles framtid

Revidert strategi for utdanning for bærekraftig utvikling 2012-2015, Kunnskapsdepartementet.

Bærekraftig utvikling handler om å ivareta menneskenes behov i dag uten å ødelegge mulighetene for kommende generasjoner til å dekke sine behov. Vi må ha en visjon om å overlevere en verden til våre etterkommere som er i samme stand som den verden vi hadde ønsket at den forrige generasjon hadde overlevert oss.

Utdanning for bærekraftig utvikling innebærer å gi kunnskaper, ferdigheter og holdninger som trengs for at vi skal kunne ta vare på vår felles jord, til å ta reflekterte valg og til å delta i den demokratiske debatten om hvilke tiltak som er riktige og viktige for en bærekraftig utvikling for alle. Vi må bidra til å gi dagens barn og unge framtidshåp og vise at innsats fra hver enkelt nytter og er nødvendig. Samtidig kan utdanning for bærekraftig utvikling gjøre faglig kunnskap mer praktisk, relevant og virkelighetsnært.

Strategiens visjon er at Norge skal ha et utdanningssystem som bidrar til bærekraftig utvikling lokalt og globalt.

Dette skal oppnås gjennom å utvikle barn og unges kompetanse på området slik at de kan bidra til bærekraftig utvikling på ulike områder i natur og samfunn. For å oppnå dette må barnehagene ha kompetanse og nødvendige rammebetingelser. Det er ønskelig at temaet gjennomsyrrer all pedagogisk arbeid og ses på som en helhet, slik at den både bidrar til forankre de verdier og prinsipper som ligger til grunn for bærekraftig utvikling, og stimulere til kritisk tenkning og problemløsning.

Kommunalt nivå

Det er forventet at kommunen skal lede arbeidet med implementering av utdanning for bærekraftig utvikling. De skal videre legge til rette for kompetanseutvikling og bidra til samarbeid med andre, samt gjennomføre konkrete tiltak.

Barnehage nivå

Den enkelte barnehage skal legge til rette for, og følge opp arbeidet med bærekraftig utvikling.

Barnehagen skal i tillegg arbeide for å bli en bærekraftig enhet.

Barnehagens muligheter til å arbeide med bærekraftig utvikling

Den nordiske barnehagemodellen er kjent for å ha et helhetlig læringssyn der lek og læring, omsorg og danning inngår i en helhet, og naturen blir ansett for å være en viktig læringsarena. Barnehagen har en unik posisjon i forhold til å møte, stimulere og støtte alle barns naturlige utforskertrang og oppdagerglede.

Gjennom lek, eksperimentering og hverdagsaktiviteter har barnehagen mulighet til og et ansvar for å legge til rette for gode opplevelser og erfaringer og en begynnende forståelse for bærekraftig utvikling.

FN's Bærekraftsmål

FN's bærekraftsmål er medlemslandenes felles plan for å bekjempe fattigdom, bekjempe ulikheter og stoppe klimaendringene innen 2030.

Vi er den første generasjonen som kan utrydde fattigdom, og den siste som har mulighet til å stoppe klimaendringene.

Ban Ki-Moon

17 mål for bærekraftig utvikling

FNs bærekraftsmål består av 17 mål og 169 delmål. Målene skal fungere som en felles global retning for land, næringsliv og sivilsamfunn. Land fra hele verden har vært aktivt involvert i arbeidet med å utforme målene, og mer enn åtte millioner mennesker har kommet med innspill i prosessen.

Målene reflekterer de tre dimensjonene i bærekraftig utvikling:

- 1) Klima og miljø
- 2) Økonomi
- 3) Sosiale forhold

Handlingsplan for Horten kommune

Handlingsplanen for Hortensbarnehagene har følgende beskrivelse av bærekraftig utvikling:

Barnehagen skal tematisere vår tids globale utfordringer og FN har pekt på hvordan ulik fordeling av goder og økende miljøutfordringer må tas på alvor. Dette må fanges opp i en pedagogikk for en bærekraftig framtid. En slik pedagogisk tilnærming fremmer et generasjonsperspektiv og et solidarisk globalt perspektiv. Bærekraftig utvikling skjer når vi som samfunn lever på en måte som gjør at vi etterlater verdier og ressurser slik at kommende generasjoner får mulighet til å høste minst like mye som vi selv har gjort. Barnehagens pedagogiske praksis skal utformes etter slike idealer.

Naturopplevelser kan gjøre dypt inntrykk og forme barns forhold til seg selv og naturen. Det er et mål at barns naturopplevelser kan skape et videre engasjement for miljø og en bærekraftig utvikling. Respekten for liv og biologisk mangfold er grunnleggende. Personalet skal være gode rollemodeller og la barna møte naturen som en viktig forutsetning for liv, mat og helse.

Formålsparagrafen slår fast at barn skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Dette innebærer at barn må få anledning til å utvikle kunnskap om, respekt for og være i samspill med både medmennesker og natur. Personalet må stille viktige etiske spørsmål om lokale og globale miljøutfordringer, fattigdom, solidaritet, rettferdig fordeling og likestilling. Dette skal være en del av barnehagens dannelsingsinnhold. Personalet må drøfte hva slike etiske tema innebærer for barnehagens praksis. De kan arbeide med bærekraftig utvikling gjennom alle fagområder.

Planen har følgende mål og indikatorer:

Mål nr 1: Barn og voksne i Hortensbarnehagen tar miljøansvar

Mål nr 2: Hortensbarnehagen utarbeider og implementerer en plan for bærekraftig utvikling

Hvert av målene har et sett med indikatorer, som må oppfylles for å nå målet

Mål nr 1: Barn og voksne i Hortensbarnehagen tar miljøansvar

Indikator		Ferdig innen	Ferdig innen	Ferdig innen
Utvalgte pilotbarnehager utarbeider en plan	Finnes ikke i dag	30.06.2015	30.09.2015	30.12.2015
Indikator		100%	90%	<90%
Planen implementeres i alle barnehagene				

Mål nr 2: Hortensbarnehagen utarbeider og implementerer en plan for bærekraftig utvikling

Indikator	En barnehage er i gang sammen med teknisk drift	100%	90%	<90%
Barnehagene kildesorterer				
Indikator	Holdningsarbeid er ikke påbegynt	100%	90%	<90%
Barnehagene er aktive gjenbrukere og har et bevisst forhold til forbruk				
Indikator	Behov for bevisstgjøring	100%	90%	<90%
Barna har gode opplevelser i naturen				
Indikator	Er i samarbeid med helsetjenesten for barn og unge	100%	90%	<90%
Barnehagen ivaretar folkehelseperspektivet i arbeidet med barn				
Indikator	Ulik kompetanse i barnehagene	100%	90%	<90%
Barnehagen ivaretar det flerkulturelle perspektivet				

Nettverksprosjekt for økologisk mat i det offentlige

Horten kommune har sammen med matvalget, fylkeskommunene Akershus og Østfold, samt kommunene Oslo, Moss, Arendal og Hurdal etablert et nettverksprosjekt med formålet å øke andelen økologisk mat i offentlig servering. Hortens målsetning er at minst 15% av maten vi serverer skal være økologisk og bærekraftig innen 2020.

Matvalget leder prosjektet og vil gi praktisk veiledning i hvordan legge om til mer økologisk mat gjennom nettsiden [*Et bærekraftig måltid.*](#)

Foreldrerollen – Vårt samarbeid med foreldrene

FN har pekt på hvordan ulik fordeling av goder og økende miljøutfordringer må tas på alvor. Dette må fanges opp i en pedagogikk for en bærekraftig framtid. I dette arbeidet er det viktig å ha foreldrene med på barnehagenes tanker og mål. For sammen skal vi tidlig legge et godt grunnlag.

Barnehageloven sier at oppfølgingen av barna skal skje i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem.

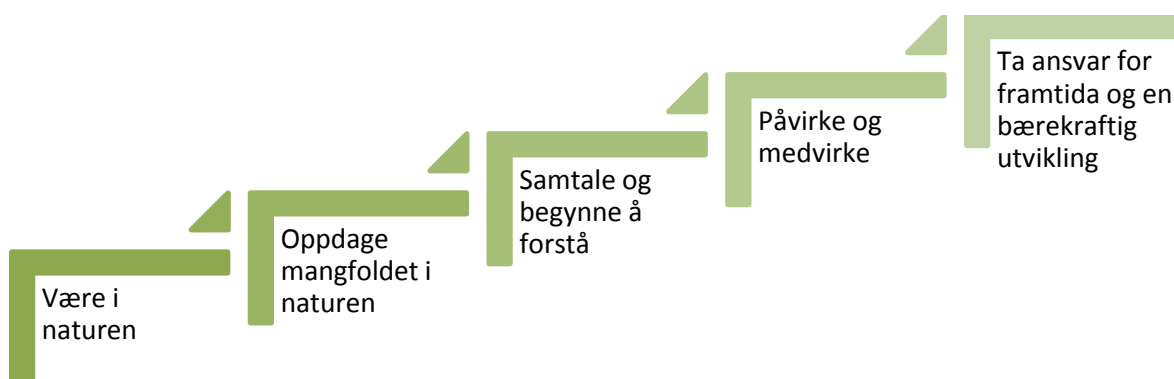
«For å kunne sikre at alle barn har lik mulighet til læring og utvikling, er det viktig med et godt samarbeid med foreldrene. Foreldrene er barnas hovedomsorgsgivere, og det er de som vil ha sterkest påvirkning på sine barn». NOU 2010:8.

Et godt samarbeid med foreldrene er viktig for kvaliteten i barnehagen.

Både foreldrene og personalet skal være gode rollemodeller og la barna møte naturen som en viktig forutsetning for mat, liv og helse.

Progresjon

I arbeidet med de ulike temaene skal barnehagen å fremme verdier og holdninger som bidrar til at barnet utvikler evnen til å tenke kritisk, handle etisk og til å vise solidaritet. Gjennom varierte aktiviteter og læringsmuligheter (kan) legges det til rette for en progresjon går fra her og nå opplevelser til at den enkelte en gang i fremtiden er sitt ansvar bevisst og bidrar til en bærekraftig utvikling.

Etter Langholm m.f. 2011

Temaer

I kunnskapsdepartementets strategi for utdanning for bærekraftig utvikling, kunnskap for en felles fremtid, beskriver de følgende overordnede temaer som aktuelle å jobbe med:

Klima

Globale klimaendringer er en av de viktigste miljøutfordringene vi står overfor i vår tid. Klimaendringer kan få store og uønskede virkninger for livsvilkårene for mennesker, planter og dyr. Opplæringen må gi innsikt i mekanismer som fører til de menneskeskapte klimaendringer som vi i dag kan observere og om hva som kan skje dersom ikke utslippene av klimagasser endres.

Forslag til tiltak:

Overordnede:

- Redusere utslipp fra / bruk av biler
- Se på infrastruktur ifbm utbygging av nye bhg
- Økologisk mat – kjøp av økologisk mat
- Innkjøp – Samlet innkjøp
- Forhandle gode avtaler for bruk av kollektivtransport
- Tilrettelegge for sykkelparkering i barnehagene

Barnehagenivå:

- Fremme forståelse hos barn for hva som fremmer bærekraftig klima
- Spise mere grønnsaker mindre kjøtt
- En kjøttfri dag
- Bruk av kollektiv transport
- Fornybare ressurser som skog, vann, vind og ...
- Ikke ha bilen på tomgang ved barnehagen
- «Konkurranse» hvor mange som sykler/går til barnehagen for eksempel vår/sommer
- Kildesortering

Barnenivå

- Forske på fornybare ressurser som skog, vann, vind og sola
- Gjenbruk
- Plukke søppel
- Gode rutiner / normer i naturen (man rydder etter seg / tar med søppel)

Energi

Den økende bruken av energi fører til globale utfordringer knyttet til miljø, konflikter, forsyningssikkerhet og energipriser som særlig rammer den fattige del av verden. Et mer variert og miljøvennlig energisystem med økt bruk av fornybare energikilder, energieffektivisering og – sparing og fleksibel energiforsyning er en forutsetning for en bærekraftig utvikling.

Forslag til tiltak:

Overordnede:

- Bytte til led pærer
- Alternative energikilder
- Godt isolerte bygg
- Slå av lyset/sensorer
- Stenge kranene raskere ved håndvask (få kran med sensor)

Barnehagenivå

- Slå av lyset på rom som ikke er i bruk
- Senke romtemperatur/nattsinking
- Lufte kort men godt
- Lukke dører om vinteren
- Fylle kaffekanner med kaffe med en gang kaffen er ferdig.
- Fylle kurvene med oppvask før man vasker
- Fylle vaskemaskin før den brukes

Barnenivå

- Kunnskap om fornybare energikilder, forskning og eksperimentering
- Lukke dører om vinteren
- Stenge vannet raskere ved håndvask
- Slå av lyset

Forbruk, ressurser og fordeling

Knapphet på sentrale naturressurser og ulik fordeling av ressursene globalt bidrar til fattigdom og er en alvorlig trussel mot en bærekraftig utvikling. Opplæringen må bidra til økt bevissthet om vårt forbruk og vise at jordas naturressurser må forvaltes på en klok og solidarisk måte. Den må gi innsikt i hvordan dette kan gjennomføres innenfor de fysiske, sosiale og økonomiske rammene som ligger der i dag.

Forslag til tiltak:

Overordnet.

- Vurdere innkjøp ifht kvalitet og holdbarhet
- Papirtørk til barna der det kommer et og et tørk
- Andre type såpedispensere som porsjonerer

Barnehagenivå:

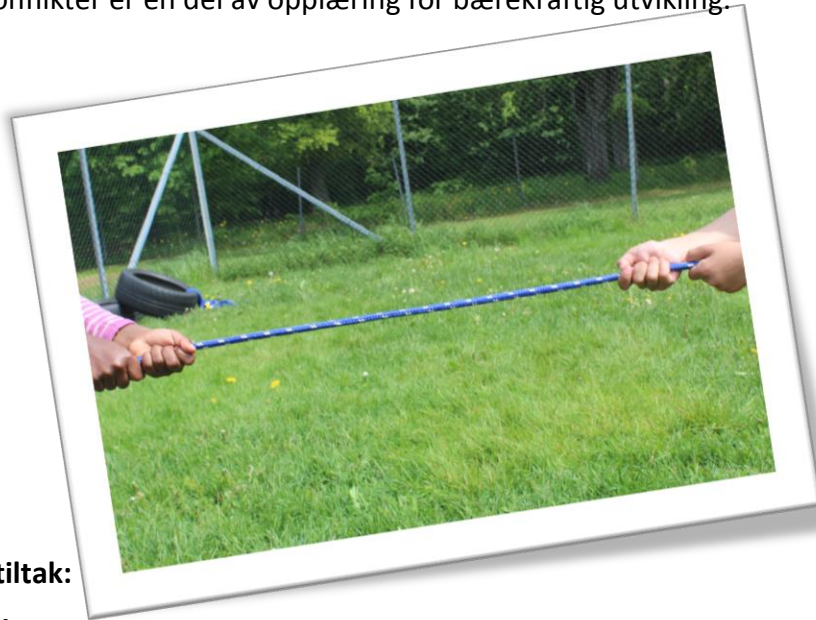
- Kaste mindre mat
- Vurdere innkjøp ifht kvalitet og holdbarhet
- Gjenbruk og reparering av leker og utstyr
- Byttested/loppetorg i samarbeid med FAU
- Bruke barnehagens / foresattes facebookgruppe til salg / bytte av klær, sko og utstyr
- Omvendt julekalender
- Lage mindre mat – evaluere hvor mye mat man har behov for.
- Avdelingen tar ansvar for å spise egne rester.
- Sett inn pålegg og melk i kjøleskap med en gang måltidet er over.
- Gjøre foreldrene bevisste ifht sitt ansvar i å være gode rollemodeller. Å merke klær handler om noe mer enn å gjøre det enklere for ansatte i barnehagen og bidrar til redusert forbruk.

Barnenivå:

- Gjenbruk - Prosjektarbeid om verdi
- Lære å dele
- Dyrke grønnsaker, bær osv. planting og høsting
- Samle frukt og bær fra overskudd i nabolaget / nærmiljøet
- Markering av FN dagen – forut
- Innsikt i matens opprinnelse og produksjon av matvarer eks. besøker bondegård
- Omvendt julekalender
- Panteprojekt for å se at arbeid gir en verdi
- Gi barn gode holdninger ifht å "ta vare på det man har". Ikke bare kjøpe nytt, og hvordan behandler man ting og leker man allerede har.
- Bevissthet rundt bruken av mengde papir.
- Skape glede ved dugnad, skape noe sammen

Interessekonflikter

Å sørge for at grunnleggende behov for alle mennesker på jorda blir tilfredsstilt er et viktig mål. Dette stiller store krav til bærekraftig utnyttelse av naturen og til rettferdig fordeling av godene. Interessekonflikter oppstår ofte når ulike hensyn skal veies opp mot hverandre. Bruks- og verneinteresser kan ofte stå i sterk motsetning. Å lære å håndtere interessekonflikter er en del av opplæring for bærekraftig utvikling.

Forslag til tiltak:

Overordnet:

- Vurdere bærekraftig utnyttelse ved nybygg
- Vurdere/ tilrettelegge for «sambruk» av arealer/ bygninger for skoler/ barnehager / idrettsanlegg f.eks gymsaler og naturlekeplasser

Barnehagenivå:

- Danning
- Etikk
- Mangfold og inkludering
- Handlingsplan mot mobbing
- Sosial kompetanse

Barnenivå:

- Lære å dele
- Mangfold og inkludering
- Danning
- Etikk
- Læres opp til forståelsen av et demokratisk fellesskap
- Sosial kompetanse
- Like muligheter/likestilling
- Lekevenner/tiltak for å jobbe med vennskap mellom barna/lekegrupper
- Ansatte i barnehagen er gode rollemodeller
- Respekt for forskjellighet
- Ansvarlighet

Deltakelse og demokrati

Medansvar og deltagelse er sentrale forutsetninger i et bærekraftig utviklings perspektiv. En vesentlig forutsetning for deltagelse og demokrati er at samfunnsskapte hindringer for likeverdig deltagelse bygges ned. Barnehagen er en viktig aktør for å sikre at borgerne i et demokrati har nødvendig demokratisk beredskap og kjenner sine rettigheter og plikter.

Forslag til tiltak:

Overordnet:

- Mulighet for å virke oppover/bli hørt

Barnehagenivå:

- FNs barnekonvensjon
- Danning
- Etikk
- Mangfold og inkludering
- Handlingsplan mot mobbing
- Sosial kompetanse

Barnenivå:

- Læres opp til forståelsen av et demokratisk fellesskap
- Danning
- Barns medvirkning
- Sosial kompetanse
- FNs barnekonvensjon
- Like muligheter/likestilling
- Vennskap

Biologisk mangfold

Økt jakt på ressurser og en voksende verdensbefolkning fører til press på verdens biologiske mangfold. Tap av biologisk mangfold er en alvorlig trussel mot en bærekraftig framtid. Innsikt i samspillet i naturen og samspillet mellom mennesker og natur er en forutsetning for å kunne ta reflekterte valg for å bevare artsmangfoldet på jorda. Opplæringen bør speile artsmangfoldets økonomiske, helsemessige, estetiske og etiske betydning.

Forslag til tiltak:

Overordnet:

- Bærekraftige innkjøpsavtaler

Barnehagenivå:

- Bærekraftige innkjøp
- Hopp
- Bli glad i å ferdes i naturen/ta vare på naturen/vise respekt for naturen og dens dyre- og planteliv

Barnenivå:

- Forståelse for dynamikk i naturen
- Ulv, bie og humler
- Kunnskap om forurensing i nærmiljøet/naturen
- Markdyng (i for eksempel en gjennomskiktig plastbakk)
- Kompostering
- Fuglehus
- Bygge insekthotell
- Forske på økosystemet

Naturområder

Tap av arealer er en trussel mot artsmangfoldet. Når naturområder bygges ned eller utarmes, kan viktige naturressurser gå tapt, både som viktige leveområder for planter og dyr, som arealer til matproduksjon og som grunnlag for rekreasjon for mennesker. Interessekonflikter vil ofte eksistere i spørsmål om utbygging. Opplæringen bør bidra til at kunnskaper er grunnlag for de valgene som tas.

Forslag til tiltak:

Overordnet:

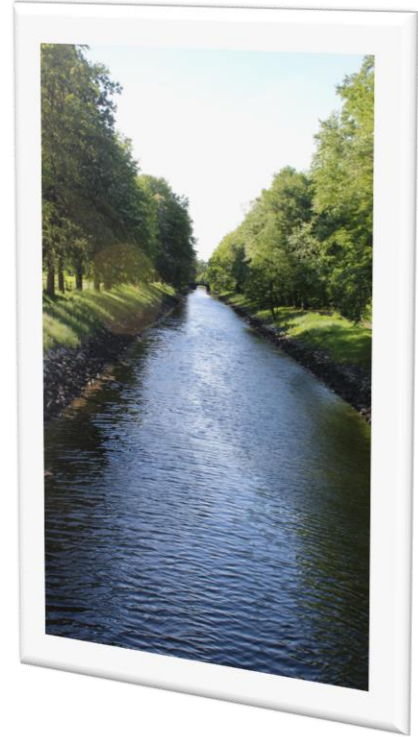
- Miljøvennlige barnehager, hvor blir de bygget, hvordan osv.
- Friluftsbarehager
- Lage skiløyper, skøytebaner, skileikområder

Barnehagenivå:

- Bruk nærmiljøet

Barnenivå:

- Lære om planter og dyr som er vanlige i nærområdet/landet vårt
- Plante trær/busker
- HOPP
- Bidra til at barn bli glade i å bruke naturen til alle årstider
- Samarbeid med hagelaget (planting om våren)
- Vise respekt for naturen og dens dyre- og planteliv
- Ferdes sporløst
- Lage skiløyper, skøytebaner, skileikområder
- Skape glede ved dugnad, skape noe sammen

Vannressurser

Vannet er avgjørende viktig for livet på jorda, og tilgang på rent vann er en menneskerett. Likevel er rent vann for mange en knapp ressurs. Tilgang på rent vann er en hovedutfordring i arbeidet for en bærekraftig utvikling. Vannets kulturelle, økologiske og økonomiske betydning bør framheves i opplæringen

Forslag til tiltak:

Overordnet:

- Sparekraner – legge til rette for minst mulig bruk av vann

Barnehagenivå:

- Bevissthet rundt hvor mye vann vi bruker

Barnenivå:

- Lære om vannets kretsløp
- Forske på hva vi bruker vann til og hvor mye; hvor kan vi spare (tar man en kjøttfri dag, spares det veldig mye vann...)
- Samle regnvann
- Ikke la vannet renne
- Bevissthet rundt hvor mye vann vi bruker
- Besøke natursenteret
- Forske på vannets egenskaper

Helse

God helse i befolkningen er viktig for bærekraftig samfunnsutvikling. Materielle og kulturelle forhold har stor betydning for livsstil og for helsetilstanden. Lokalt vil utformingen av nærmiljøet påvirke blant annet mulighetene til å være i fysisk aktivitet og opplevelsen av trygghet og tilhørighet. Globalt er det andre og større helseutfordringer. Kunnskaper om globale helseutfordringer bør belyses som en del av arbeidet med bærekraftig utvikling.

Forslag til tiltak :

Overordnet:

- Hopp
- Hygienetiltak
- Trafikksikkerhetstiltak
- Gode lekeplasser
- Bruk bena istedenfor bil
- Psykisk helse
- Skilting (Gående barn)

Barnehagenivå:

- Hopp
- Trafikkopplæring for barn (Trygg trafikk)
- Førstehjelp for barn (Røde Kors – Henry)
- Selvfølelse, selvhverdelse, sosial kompetanse, mestringsfølelse
- Bevissthet på inn klima (Støy, luft, lys og renhold)

Barnenivå:

- HOPP – mat og bevegelse
- (trivsel og glede) ved bevegelse ute og inne
- Hygiene og
- Variert og sunt kosthold, BRA mat studien, fokus på grønnsaker
- FORUT
- Innbydende presentasjon av maten, estetikk ved matlaging
- Prosjekter knyttet til dannelsesprosesser og psykisk helse

Avfall og gjenvinning

Større befolkning og økt forbruk skaper mer avfall. Den økende avfallsmengden er en utfordring for det bærekraftige samfunnet. Opplæringen må øke bevisstheten om hvordan avfallsmengdene kan reduseres, om hvordan avfall kan gjenvinnes og hvordan avfall som inneholder miljøgifter, skal håndteres.

Forslag til tiltak:

Overordnet:

- Kildesortering
- Bygge nye barnehager med rom for oppbevaring av «verdiløst materiale»
- Få inn krav om mindre emballasje/fyllmasse i forbindelse med nye innkjøpsavtaler
- Papirtørk til barna der det kommer et og et tørk
- Andre type såpedispensere som porsjonerer

Barnehagenivå:

- Ta vare på det vi har; leker osv
- Fokus på forbruk og gjenbruk
- Kildesortering
- Reparere leker
- Bruke mindre papir (kontor) (sendes mye i papir fra rådhuset som også ligger i websak- er det virkelig nødvendig?)
- Nei takk til reklame
- Mindre kataloger fra alle og enhver- Kun bestille de katalogene vi trenger
- Bevissthet ved innkjøp. Emballasje og holdbarhet

Barnenivå:

- Besøk/samarbeid med miljøstasjonen på Skoppum
- Sortering
- Fokus på forbruk og gjenbruk
- Ta vare på det vi har; leker osv
- Kildesortering
- Brette kartonger
- Pante flasker
- Bruke gjenbruksmateriale «verdiløst materiale»
- Gjenbruksstasjonen.
- Reparere leker

- Resirkulere
- Bruke Gjenbruksbutikk
- Rullering av leker innad i barnehagen (eventuelt rullering/bytte/gi bort med andre barnehager i kommunen)
- Fokus på bruk av såpe og tørkepapir på toaletter og lignende

Friluftsliv og naturopplevelser

Naturopplevelser og friluftsliv gir grunnlag for den enkeltes engasjement for bærekraftig utvikling. Friluftsliv kan med fordel stå sentralt i opplæringen, blant annet fordi barns opplevelser og erfaringer i naturen gir inspirasjon og kunnskaper til å ta medansvar for en bærekraftig utvikling.

Forslag til tiltak:

Overordnet:

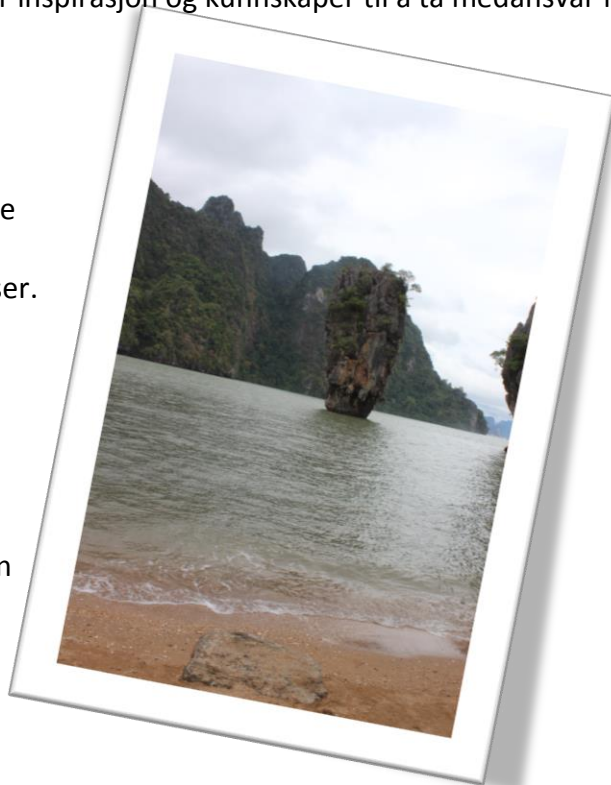
- Nærområdene til barnehagene er «innbydende» og har muligheter for naturopplevelser.
- Natursenter ol er i drift
- Fokus på at uteområder i barnehager har mer enn asfalt og sand

Barnehagenivå:

- Organisere uka slik at alle barn får tur utenfor barnehagen.

Barnenivå:

- Bruke nærområdene til tur og opplevelser.
- Lære ungene til å sette pris på sitt nærmiljø, og lære om det
- Følge ett tre gjennom årstidene
- Lære om dyr, planter, årstider, samspill mellom mennesker og natur
- Gå på tur i og utenfor barnehagen
- Bruke Natursenteret
- Forskerfrø – nettside
- Markering av f.eks epledagen
- Skape egne grønnsaksdager (f. eks gulerotdagen)

Revisjon

Planen evalueres og revideres inne utgangen av 2019

Eksempler på ressurser:

Matutvalget/Debio: <https://debio.no/et-baerekraftig-maaltid/>
<http://www.miljolare.no/tema/vannressurser/>
<http://www.miljostatus.no/Tema/Klima/>
<http://www.cicero.uio.no/klima/>
<http://no.wikipedia.org/wiki/Klima>
<http://no.wikipedia.org/wiki/Klimaendring>
<http://www.miljolare.no/tema/luftkvalitet/artikler/klimaendringer.php>
<http://naturvernforbundet.no/klima/konsekvenser-av-global-oppvarming/klimaendringer-i-norge-article16032-974.html>
<http://miljoeskole.no/>
<http://vannkunnskap.no/project/vannsekken/>
<http://www.revar.no/revaribhg.html>
<https://www.grontpunkt.no/bildebibliotek/redd-verden-med-lorax/navid/3F2D9010-38DE-11DF-95CE0012798F0B5F>
<http://www.naturfag.no/>
<https://forskerfro.no/opplegg/utdanning-for-baerekraftig-utdanning-i-barnehagen/>
<https://www.unicef.no/barn-og-unge/fns-b%C3%A6rekraftsm%C3%A5l>
<https://debio.no/et-baerekraftig-maaltid/>